

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยศึกษาถึงวิธีการสร้างชมรม โครงสร้างชมรม กระบวนการสร้างชมรม การดำเนินงานของชมรม และปัญหาของการดำเนินงานของชมรม มีสาระสำคัญต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ กิจกรรมที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการหาทรัพยากรให้กับสมาชิกในชมรม กิจกรรมเพื่อขยายและสร้างความเข้มแข็งแก่เครือข่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จากผู้ให้ข้อมูลคือ

1. ผู้สนับสนุนชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ จำนวน 5 คน
2. คณะกรรมการชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ จำนวน 33 คน
3. สมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ จำนวน 123 คน

1.2) การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรทั้งหมดที่ให้ข้อมูลคือ

1. ผู้สนับสนุนชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังนี้

ก. เป็นผู้ที่มีแนวคิดและสนับสนุนชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ข. เป็นผู้มีส่วนร่วมในการประสานงานกับชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีอย่างต่อเนื่อง

ค. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีอย่างต่อเนื่อง

2. คณะกรรมการชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังนี้

ก. เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการประสานงานกับชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีอย่างต่อเนื่อง

ข. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีอย่างต่อเนื่อง

3. สมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของชมรมและได้รับวุฒิบัตรจากชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น 4 ชนิด คือ แบบทดสอบสังคมมิติ (Sociometric Test) แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open Interview Form) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non — Participant Observation Form) และแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบทดสอบสังคมมิติ เพื่อศึกษาโครงสร้างและความสัมพันธ์ขั้นต้นของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มหรือเครือข่ายย่อย ค้นหาบุคคลที่เป็นแกนนำของชมรม และค้นหาผู้สนับสนุนชมรม ซึ่งจะได้ตัวอย่างประชากรที่มีคุณสมบัติเด่นชัดในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกอย่างแท้จริง

2. แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด จำนวน 2 ฉบับ คือ

2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้สนับสนุนชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ ในด้านวิธีการสร้างเครือข่าย ด้านปัญหาในการดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

2.2 แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้

ในด้านการสร้างศรัทธา การสาธิตรูปแบบการสอน การร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการติดตามประเมินผลตลอดกระบวนการ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ใน

ด้านการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Action)

3. แบบสังเกต มี 2 ฉบับ คือ

3.1 แบบสังเกตโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกครูในชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้

3.2 แบบสังเกตกิจกรรมของสมาชิกครูในชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ด้านการประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน

4. แบบสอบถามสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้

ในด้านการสร้างศรัทธา การสาธิตรูปแบบการสอน การร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการติดตามประเมินผลตลอดกระบวนการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ตามเครื่องมือที่สร้างขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบสังคมมิติ โดยรวบรวมเป็นคะแนน (Scores) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาผนวกเข้าด้วยกัน วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปแบบผังสังคมมิติ (Sociogram) ประกอบคำบรรยาย

2. แบบสัมภาษณ์ครูในชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ คณะกรรมการชมรม และ

ผู้สนับสนุนชมรม ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3. แบบสอบถามและแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลในแต่ละประเด็น นำเสนอในรูปแบบการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของสมาชิกชมรม คณะกรรมการชมรม และผู้สนับสนุน ชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

1.1) สถานภาพของสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

สมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46-50 ปี เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีภูมิลำเนาในภาคกลาง ดำรงตำแหน่งครูประจำการสายผู้สอน เป็นสายผู้สอนระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่สอนทุกกลุ่มประสบการณ์ จำนวนชั่วโมงสอน 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ 26-30 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ หน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายมากที่สุดคืองานฝ่ายวิชาการ ส่วนใหญ่รับราชการครู 21-25 ปี เป็นสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ 1 ปี

1.2) สถานภาพของคณะกรรมการชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

คณะกรรมการชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46-50 ปี เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ดำรงตำแหน่งครูประจำการสายผู้สอน เป็นสายผู้สอนระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่สอนทุกกลุ่มประสบการณ์ จำนวนชั่วโมงสอน ต่อสัปดาห์ 26-30 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ หน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายมากที่สุดคือ งานฝ่ายวิชาการ ส่วนใหญ่รับราชการครู 21-25 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ 3 ปี คณะกรรมการทุกคนมีประสบการณ์การประชุมสัมมนา อบรมร่วมกับชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เข้ารับการประชุมสัมมนา อบรมเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ และมีประสบการณ์การทำงานในองค์กรชุมชน โดยเป็นงานในชมรมครูอื่น ๆ และงานกองทุนหมู่บ้าน

1.3) สถานภาพของผู้สนับสนุนชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

ผู้สนับสนุนชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้แต่ละคนมีอายุ 41ปี 47ปี 54ปี 57ปี และ59 ปี ตามลำดับ วุฒิการศึกษาปริญญาตรีและโท รับราชการนาน 21-25 ปี และ 26-30 ปี เป็นสมาชิกในชมรม 4 ปี มีประสบการณ์การประชุมสัมมนา อบรมร่วมกับชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้และมีประสบการณ์การทำงานในองค์กรชุมชน โดยเข้าร่วมในตำแหน่ง ประธานหรือวิทยากร

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

การดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ได้ดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดหาทรัพยากรสำหรับการดำเนินงานของชมรม และกิจกรรมเพื่อขยายและสร้างความเข้มแข็งแก่ชมรม

1. กิจกรรมที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ โดยคณะกรรมการชมรมได้ร่วมกันวางแผน กำหนดกรอบของเนื้อหาที่จะใช้ในการประชุมหรือสัมมนา สาธิต รูปแบบวิธีการสอนใน 1 ภาคเรียน แล้วร่วมกันกับสมาชิกของชมรมจัดลำดับความต้องการ นำเสนอในที่ประชุมของชมรม เมื่อได้ข้อสรุปจัดทำเป็นตารางเพื่อใช้ในการอบรม จัดทำเอกสารส่งไปยังโรงเรียนต่างๆในจังหวัด ให้ครูที่สนใจเข้ามาแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ และคณะกรรมการชมรมจะดำเนินการติดต่อประสาน กับวิทยากรในการที่จะมาให้ความรู้ คำแนะนำแก่สมาชิกครู เมื่อมีการอบรมหรือสาธิต คณะกรรมการจะสอบถามผู้เข้าอบรมถึงส่วนการแลกเปลี่ยนความรู้ ประเด็นเนื้อหาสอดคล้องกับ ความต้องการหรือไม่ คณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาให้ตรงและครอบคลุมตาม แผนที่กำหนดไว้ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการชมรมจะจัดกิจกรรมในรูปแบบการสาธิต การสัมมนาแก่สมาชิกของชมรมและครูที่สนใจ โดยมุ่งหวังให้สมาชิกของชมรมและครูที่สนใจ สามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอนของตน ให้ครูได้แลกเปลี่ยนความรู้ รูปแบบการสอนโดยยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญและให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการปฏิรูปการศึกษา วิธีดำเนินกิจกรรม ต่างๆ เช่น การอบรมศึกษาดูงานเพื่อให้ครูได้มีประสบการณ์ตรงได้ความรู้เพิ่มเติม จะดำเนินการ ทุกวันเสาร์ และทุกครั้งที่ทำเนิกิจกรรม จะมีการประเมินผลโดยคณะกรรมการของชมรม ชี้แจง ถึงการปฏิบัติงานและวิธีการประเมินผลตามกิจกรรมที่จัดขึ้นและมีการวางแผนการประเมินผล ตามกิจกรรม เมื่อสมาชิกดำเนินการปฏิบัติตามกิจกรรมพร้อมทั้งจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน

ของตนเอง ประธานชมรม คณะกรรมการชมรม ครูเครือข่ายจะตรวจผลงานจากรายงานผลการปฏิบัติงานของสมาชิกชมรม และให้ข้อเสนอแนะ สมาชิกชมรมจะนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

นโยบายของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ในขณะเดียวกันกลุ่มครูเครือข่ายมีปฏิสัมพันธ์ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน วัตถุประสงค์ของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อทำกิจกรรมพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้กระบวนการขยายเครือข่าย การให้ครูเข้าร่วมการพัฒนาด้วยความสมัครใจ แนวทางการดำเนินงาน

1. การประสานงาน โดยเป็นการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยสงฆ์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สำนักงานการศึกษาอำเภอหรือบุคคลแห่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในการให้ได้มาซึ่งอุปกรณ์ เอกสารรวมทั้งวิทยากร

2. จัดการประชุมสัมมนา ในวันเสาร์หรืออาทิตย์ เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้าร่วมได้อย่างสะดวก

3. สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ต้องการพัฒนา คณะกรรมการสรุปเป็นตารางให้สมาชิกทราบ เพื่อความสะดวกในการร่วมประชุม อบรมสัมมนา

กิจกรรมที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ ของคณะกรรมการชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สำหรับสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ ได้แก่

1.) การสร้างศรัทธาให้ครูเข้ามาเป็นสมาชิกของชมรม พบว่า ใช้กระบวนการให้ครูได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการปฏิรูปตนเองเพื่อเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาประกอบกับให้สัมผัสถึงผลงานของครูต้นแบบและครูแม่ข่ายของชมรม ทั้งจากการเข้าร่วมรับฟังกิจกรรมของชมรม และการชมการจัดนิทรรศการผลงานทางวิชาการของชมรม การที่ครูต้นแบบและครูแม่ข่ายได้สร้างสรรค์ ผลงานจนเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานต่างๆ ทำให้เพื่อนครูศรัทธา และเห็นแนวทางในการที่จะนำกลับมาพัฒนาตนเองได้ จึงเข้าร่วมในชมรม ปัญหาที่พบในการสร้างศรัทธาให้ครูเข้ามาเป็นสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้เกิดจาก ข้อจำกัดในเรื่องเวลาในการจัดทำเอกสารรายงานผลการปฏิบัติงานของชมรม ซึ่งจะเป็นผลงานของสมาชิกในการได้รับเกียรติบัตรของชมรม ประกอบกับไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมประชุม อบรมสัมมนากับสมาชิกชมรม ซึ่งในข้อนี้ อาจารย์มาลัย ได้มีข้อเสนอแนะในการสร้างศรัทธาให้ครูเข้ามาเป็นสมาชิกของชมรม

ครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้น่าจะมีการนำเสนอผลงานเป็นเอกสารแนวทางการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ส่งให้กับสมาชิกรับทราบ หรือเป็นแนวในการปฏิบัติใช้กับการเรียนการสอน โดยสมาชิกไม่จำเป็นต้องมาเข้ารับการอบรม สัมมนาอย่างสม่ำเสมอ แต่มาพบกลุ่มบ้างนานๆ ครั้ง

2.) การสาธิตรูปแบบการสอน พบว่า ใช้กระบวนการให้ความรู้ในเชิงทฤษฎีในรูปแบบการสอนที่จะดำเนินการสาธิต เมื่อถึงขั้นตอนการสาธิตรูปแบบการสอน ทางชมรมให้ครูต้นแบบซึ่งเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ เป็นแบบในการเผยแพร่การสอน ทำให้สมาชิกชมรมเกิดความศรัทธาในการสาธิตรูปแบบการสอน มีการพัฒนานำไปปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตน ปัญหาที่พบจากการสาธิตรูปแบบการสอนให้กับครูที่เป็นสมาชิกของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่าปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่เวลาในการจัดการสาธิตรูปแบบการสอน น้อยเกินไป สำหรับในด้านของวิทยากร มีความชื่นชอบในวิทยากรผู้สาธิตซึ่งได้แก่ครูต้นแบบ แต่ผู้สาธิตมีไม่เพียงพอ

3.) การร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า วิธีดำเนินการให้กับครูที่เป็นสมาชิกของชมรมได้ร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใช้ระบบการประชุม อบรม สัมมนา ทั้งในกลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย ทำให้มองเห็นภาพของการร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกว่า มีการร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระบบเครือข่าย กลุ่มเล็ก ๆ ไปสู่กลุ่มใหญ่ของการจัดประชุมอบรมสัมมนา ซึ่งปัญหาในการดำเนินการอยู่ที่ความไม่ทั่วถึงในการร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อันเกิดจากข้อจำกัดของสถานที่ที่ใช้ในการจัดอบรม และสถานที่ที่ใช้ในการจัดนิทรรศการทางวิชาการ

4.) การติดตามประเมินผลตลอดกระบวนการ ทำให้เห็นว่า การติดตามประเมินผลครูที่เป็นสมาชิกชมรมทำในหลาย ๆ แบบ ได้แก่ การให้ครูพี่เลี้ยง ครูต้นแบบ ครูแม่ข่ายศึกษานิเทศก์ ประเมินหรือจัดทำรายงานสรุปผลการพัฒนาตนเอง ส่งทางชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อขอรับเกียรติบัตรต่อไป สาเหตุที่ทำให้ครูให้ความร่วมมือในการติดตามประเมินผลการดำเนินการของครูเครือข่าย อาจเป็นผลมาจากการได้รับการประเมินและได้รับเกียรติบัตรรับรองผลการปฏิบัติงาน อันเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงถึงการสนใจในการพัฒนาตนเองของครู

2. กิจกรรมการจัดหาทรัพยากรสำหรับการดำเนินงานของชมรม เพื่อนำทรัพยากรเหล่านั้นมาสนับสนุนการดำเนินงานของชมรม ในการที่จะให้สมาชิกชมรมมีความรู้ความสามารถ ปฏิบัติกิจกรรม เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ พร้อมทั้งมีการพัฒนาคุณภาพของตนเองและการศึกษาให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็นทุนสำรองในการใช้จ่ายของชมรม คณะกรรมการชมรมจะมีการประชุมเพื่อกำหนดกรอบในการจัดหาทรัพยากรว่ามาจากที่ใดบ้าง ในระหว่างภาคเรียนนั้นๆ เช่น การดำเนินการรับสมัครสมาชิกและต่ออายุสมาชิก รับบริจาคจากหน่วยงานอื่นๆ คณะกรรมการชมรมจะตรวจสอบทรัพยากรที่ได้มาว่าเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ ควรเพิ่มเติมทรัพยากรใด และดำเนินการจัดหาหรือดัดแปลงทรัพยากรที่มีอยู่ให้นำมาใช้ในกิจกรรมของชมรม นำทรัพยากรที่ได้มาใช้ในการจัดกิจกรรมของชมรมตามที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งจัดบันทึกและสรุปเสนอต่อที่ประชุมของชมรม เดือนละ 1–2 ครั้ง

3. กิจกรรมเพื่อขยายและสร้างความเข้มแข็งแก่ชมรม เพื่อให้ชมรมสามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและวางแผนการดำเนินงานตลอดปีของชมรม วางกฎข้อบังคับของชมรม มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ในการประชุมแต่ละครั้งทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องเข้าร่วมประชุม คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ของชมรม ดำเนินการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้านการขยายและสร้างความเข้มแข็งแก่ชมรมจะใช้กิจกรรมหรืองานเป็นเครื่องมือในการหาสมาชิก เมื่อสมาชิกมีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวคิด แนวทางการทำงานเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการประสานหน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุนทรัพยากรนำมาบูรณาการตามความต้องการและศักยภาพของชมรม สร้างศรัทธาทำให้ครูเข้ามาเป็นสมาชิกของชมรม ใช้กระบวนการให้ครูได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการปฏิรูปตนเองเพื่อเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาประกอบกับให้สัมผัสถึงผลงานของครูต้นแบบและครูแม่ข่ายของชมรม ทั้งจากการเข้าร่วมรับฟังกิจกรรมของชมรม และการชมการจัดนิทรรศการผลงานทางวิชาการของชมรม มีการตรวจสอบการดำเนินงานในทุกขั้นตอน ทั้งการจัดบันทึก การใช้แบบสัมภาษณ์แบบสังเกต นำผลที่ได้มาสรุปและปรับปรุงแก้ไขเพื่อการดำเนินกิจกรรมของชมรมฯต่อไป

4. ผลของการดำเนินกิจกรรมของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

1. กลุ่มครูของเครือข่ายในชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ ได้สร้างผลงานในการพัฒนาครูในจังหวัดจนได้รับการยกย่อง เป็นครูต้นแบบของสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ และ

ผลงานเหล่านี้ช่วยสร้างเจตคติที่ดีในความสัมพันธ์กับโรงเรียนโดยบทบาทของผู้บริหารต้องการให้ครูในโรงเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน สำหรับบทบาทของครูสายผู้สอนมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

2. จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น โดยเน้นให้ผู้สอนจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างดี เช่น การศึกษาความสนใจของเด็กเรื่องนก โดยใช้วิธีระดมความคิดของเด็กใช้คำถามปลายเปิด โดย อาจารย์ วัชรินทร์ ผดุงพจน์

3. การจัดกิจกรรมของชมรมก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนสมาชิกในชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ในลักษณะกัลยาณมิตรคือ มีความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกัน มีความเป็นกันเองร่วมมือกันทำงานอย่างมีความสุข แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและทันเหตุการณ์ มีความรู้กว้างขึ้น

4. ผลจากกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในชมรมทำให้เกิดการช่วยเหลือเกี่ยวกับ

- การจัดทำสื่อการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ เช่น การประดิษฐ์ผักตบชวา โดยตั้งชื่อว่า พญาไร้ใบ ในวิชา กพอ. โดยอาจารย์ ลมุล ศรีลอย
- การจัดทำแผนการสอนแบบสมดุล และมีความสุขในวิชาต่าง ๆ เช่น การสอนแบบบันได 3 ชั้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 – 6 วิชา ดนตรี โดยอาจารย์ดวงเดือน คุปภ์คาร์
- การจัดกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ ของแต่ละวิชา เช่น แผนการสอนแบบประสบการณ์ 6 ขั้นตอน โดยอาจารย์วารินทร์ พุ่มประยูร
- การจัดทำผลงานประเมินตนเอง เช่น การจัดทำผลการประเมินหลังการสอน โดยอาจารย์ผู้สดี จิ่งเกรียงไกร
- การจัดทำโครงการวิชาต่าง ๆ เช่น การจัดทำโครงการการจัดทำแชมพูสระผมสมุนไพรจากมะกรูด โดยอาจารย์มาลัย เล้าตระกูล
- การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล เช่น การศึกษารายกรณี นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยอาจารย์ ดวงกมล วงษ์ศรีหัส
- การวิจัยในชั้นเรียน เช่น การศึกษาการรู้จักบุคคลต่างๆภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา โดยอาจารย์วัชรินทร์ ผดุงพจน์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อฝึก การเขียน โดยอาจารย์ พิศมัย ททรายแก้ว

นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการสิ่งต่าง ๆ มีทั้งความรู้ที่นำมาเสริมในวิชาชีพครูที่เป็นความรู้ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น เทคนิคการสอน การเขียนแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และความรู้ในเรื่องกระบวนการคิด เช่น วิสัยทัศน์ของครู เทคนิคกระบวนการที่นำมาใช้ในการสร้างความสำเร็จแห่งวิชาชีพ ที่สามารถนำผลแห่งการปฏิบัติไปเสนอขอเป็นผลงานทางวิชาการได้ ตลอดจนความรู้ที่ส่งเสริมทำให้ครูเกิดการพัฒนาตนเองมากขึ้น

5. ทรัพยากรที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

- ทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นทรัพยากรที่เกื้อหนุนกันได้มากที่สุด ได้แก่ ครูต้นแบบครูเครือข่าย ประชาชนชาวบ้าน ผู้มีความชำนาญซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ทรัพยากรต้นผลแห่งความคิด ซึ่งได้จากความสำเร็จของการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น เทคนิคการเรียนการสอน นวัตกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ

นอกจากนี้สมาชิกของชมรมได้รับจากเพื่อนครู คือความรู้สึกไม่โดดเดี่ยว มีพวกพ้องร่วมอุดมการณ์ มีกำลังใจในการที่จะทำงานมากขึ้น

6. ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในชมรม สมาชิกมีความสัมพันธ์ในลักษณะเพื่อนร่วมอุดมการณ์ เช่น เครือญาติ พี่น้อง เป็นความสัมพันธ์แบบง่าย ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์ มีความผูกพันด้วยงานหรือกิจกรรม ทุกคนมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ไม่มีคำสั่งให้ทุกคนปฏิบัติ แต่เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร ส่งผลให้เพื่อนครูมีความสบายใจในการทำงาน รู้สึกอบอุ่น และมีคูคิดในการทำงานในชีวิตประจำวัน และวิธีการที่สมาชิกใช้พบปะติดต่อประสานงานในชมรม คือ การติดต่อโดยใช้หนังสือราชการ จดหมาย การใช้โทรศัพท์ การใช้โทรสาร และการพบปะกันตัวต่อตัว โดยมีการพูดคุยกัน ระยะเวลาที่พบปะกันจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาของกิจกรรม เฉลี่ยประมาณ 1 ครั้งต่อเดือน เนื้อหาที่ติดต่อกัน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งมีศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาครู คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการศึกษาลงกรณ์

ตอนที่ 3 กระบวนการสร้างชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้

3.1 วิธีการสร้างชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้

จุดกำเนิดของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้

อาจารย์วัชรินทร์ ผดุงพจน์ เป็นหนึ่งในอาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ อาจารย์วัชรินทร์สร้างสรรค์ผลงานมากมาย และขยายความรู้แก่เพื่อนครูกลุ่มหนึ่งจนได้รับคัดเลือกเป็นครูต้นแบบ สาขาอนุบาลของสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ เป็นคนแรกในจังหวัดปทุมธานี อาจารย์วัชรินทร์ได้ขยายผลการปฏิบัติการเรียนรู้กับเพื่อนครู จำนวน 27 คน (รุ่นที่ 1) และเพื่อนครูจำนวนทั้ง 27 คนนั้นแต่ละคนขยายผลการปฏิบัติการเรียนรู้แก่เพื่อนครู จำนวน 307 คน (รุ่นที่ 2) สถานที่ใช้ในการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นโรงเรียนที่สมาชิกครูดำรงตำแหน่งอยู่ ต่อมาสมาชิกเพิ่มมากขึ้น สถานที่ไม่สะดวก ได้มาขออนุญาตใช้สถานที่ ซึ่งอนุญาตให้ใช้ห้องประชุมที่ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง แต่จำนวนสมาชิกยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงประสานปรึกษากับอาจารย์วิศาล เครือคล้าย คณบดีคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตลพบุรี เพื่อขอใช้สถานที่จนเกิดเป็นชมรมขึ้นมา

พัฒนาการของเครือข่ายตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน ชมรมครูเครือข่าย

ปฏิบัติการเรียนรู้เป็นการรวมตัวกันของบุคลากรครูประจำการ เพื่อตอบรับกระแสแห่งการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งให้ปฏิรูปครูให้ครูเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ได้รับการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความสามารถทันต่อเหตุการณ์ของโลก ยุคโลกาภิวัตน์ กลุ่มครูที่รวมตัวกันช่วยพัฒนาความรู้ในเชิงวิชาการให้แก่กัน เริ่มแรกมีเพียงกลุ่มเล็กๆ ต่อมาได้ขยายตัวขึ้นอย่างทวีคูณในลักษณะดาวกระจายหรือใยแมงมุม เพราะทุกหน่วยสมาชิกสามารถแตกตัวเป็นแม่ข่ายหาลูกข่ายได้ตลอดเวลา การพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดในกลุ่มเล็ก ๆ จึงเริ่มแพร่ขยายเป็นการประชุมสัมมนา โดยต้องใช้แกนนำในการดำเนินการให้สมาชิกได้รับสาระความรู้ตามความสนใจได้อย่างหลากหลายมากที่สุด

กิจกรรมระยะแรกของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการโดยแม่ข่ายเป็นส่วนใหญ่ แม่ข่ายจะถ่ายทอดเอกสารสาระความรู้แก่ลูกข่ายสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จนถึงขั้นสร้างระบบการทำงานเชื่อมโยงด้วยกัน

สภาพปัจจุบันของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ศักยภาพของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้พบว่า ความสนใจ ความตั้งใจของครูที่มารวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจในการพัฒนาตนเองด้านการปฏิรูปการเรียนการสอน ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ดังกล่าวทำให้ชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้สามารถดำรงอยู่ได้ แต่การมาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ใช้เวลาในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ แต่ในบางครั้งสมาชิกชมรมต้องปฏิบัติภารกิจส่วนตัวอันจะส่งผลกระทบต่อให้ไม่มีเวลาร่วมในการมาพบกลุ่ม เพื่ออบรม ประชุม สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งยังผลให้สมาชิกไม่ได้รับความรู้ในช่วงระยะเวลาที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมได้

สภาพของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีที่ต้องการในอนาคตคือ ต้องการให้ชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางของการสมาชิกโดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อลดปัญหาในเรื่องของเวลาและงบประมาณ ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวจะไม่เกิดการแปลกแยกในครอบครัว เพราะสมาชิกอยู่ที่บ้านก็สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชมรมได้

3.2 นโยบาย หลักการ แนวคิดของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

เพื่อพัฒนา ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนสู่เครือข่าย พร้อมทั้งมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3.3 วัตถุประสงค์ เป้าหมายของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

เป้าหมายของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อทำกิจกรรมพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้กระบวนการขยายเครือข่ายในการให้ครูเข้าร่วมการพัฒนาด้วยความสมัครใจ

3.4 มาตรการ แนวทางในการดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

ทำให้ทราบถึงแนวทางในการดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การประสานงาน เป็นการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยสงฆ์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทั้ง 7 อำเภอ ฯลฯ หรือบุคคลแห่งการเรียนรู้อื่นๆ ในการได้มาซึ่งอุปกรณ์เอกสารรวมทั้งวิทยากร

ประเด็นที่สอง จัดการประชุมสัมมนาทุกวันเสาร์-วันอาทิตย์ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกหน่วยสมาชิกได้เข้าร่วมได้อย่างสะดวก

ประเด็นที่สาม สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ต้องการพัฒนา คณะกรรมการจะสรุปเป็นตารางให้สมาชิกทราบ เพื่อความสะดวกในการร่วมประชุม อบรมสัมมนา

3.5 โครงสร้างเครือข่ายชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ผู้สนับสนุนของชมรม	5	คน
คณะกรรมการของชมรม	33	คน
สมาชิกของชมรม	123	คน

ผู้สนับสนุนชมรมจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การประชุมสัมมนา อบรมร่วมกับชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ มีประสบการณ์การทำงานในองค์กร และเป็นประธานหรือวิทยากรในการอบรมให้คำแนะนำ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาร่วมคิด วางแผน ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้

คณะกรรมการชมรมเป็นผู้มีประสบการณ์การประชุมสัมมนา อบรมร่วมกับชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ เข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ มีประสบการณ์การทำงานในองค์กร และเป็นสมาชิกของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

สมาชิกชมรม เป็นครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สมาชิกของชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ มีความสนใจในกิจกรรมและมีแนวคิดที่ตรงกันในการจัดการศึกษา เข้าร่วมอุดมการณ์ด้วยความสมัครใจ มีความเสียสละในการทำงาน สมาชิกมีความสัมพันธ์ คือเป็นครูในโรงเรียนเดียวกัน เป็นเพื่อนกัน

ผู้สนับสนุนชมรม คณะกรรมการชมรม และสมาชิกชมรม จะแสดงบทบาทในการร่วมกันคิดวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารโดยวิธีใช้หนังสือราชการ โทรศัพท์ หรือพบปะตัวต่อตัว สมาชิกจะพบปะกัน โดยไม่เป็นทางการ ประมาณเดือนละ 2 ครั้ง กิจกรรมที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารคือ กิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำกรวิจัยในชั้นเรียน เป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร ปัญหาในการสื่อสารประสานงานในเรื่องของเวลา อันเนื่องมาจาก ตารางงานในหน้าที่ และงานส่วนตัวของสมาชิกในชมรม ผลที่

สมาชิกได้จากการพบปะติดต่อกันคือ ได้รูปแบบเทคนิคและกิจกรรมเพื่อนำไปพัฒนาตนเอง ในการจัดการเรียนการสอน แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์แบบแนวราบ ทุกคนมีความเสมอภาคกัน แสดงบทบาทในชมรมได้เต็มที่ มีความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร การพบปะกันของสมาชิกเกิดขึ้นประจำมีความเหนียวแน่นของชมรม มีความยืดหยุ่นหลากหลายและกว้างขวาง ทำให้สมาชิกสร้างทางเลือกในการนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

3.6 บุคลากร

ก. บุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางแกนนำ

แกนนำเครือข่ายจะกำหนดจากพื้นที่ในแต่ละอำเภอ เพื่อหา ผู้ประสาน ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของชมรม ซึ่งได้จากผู้ที่สนใจในกิจกรรมหรือที่ทำกิจกรรมอยู่แล้ว การประสานงานแก่ชมรมเป็นเรื่องที่สำคัญ แกนนำจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการประสาน แกนนำที่ได้จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและเป็นผู้ประสานได้ดี จำนวนแกนนำซึ่งเป็นคณะกรรมการชมรมมีไม่ชัดเจนในจำนวนที่แน่นอน เพราะเกิดแกนนำครั้งคราวตามกิจกรรมที่จัด เป็นผู้ที่ไม่เป็นทางการ

ข. คุณสมบัติและลักษณะของแกนนำ

คุณสมบัติของแกนนำ คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละ มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม โดยไม่มีการคัดเลือกหรือว่าแต่งตั้ง แต่เป็นผู้นำทางธรรมชาติโดยความโดดเด่นของเขาเอง ซึ่งเป็นผลมาจาก วิธีคิด วิธีปฏิบัติ ที่จะเน้นในเรื่องความสามารถทางวิชาการซึ่งแกนนำเหล่านี้จะเป็นผู้นำในสาขาวิชาการต่าง ๆ แกนนำของชมรมครูเครือข่ายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในเชิงวิชาการแล้ว เช่น ครูต้นแบบ ผู้ได้รับอาจารย์ 3

ค. ความสำคัญและหน้าที่ของแกนนำ

ทำให้ทราบถึงความสำคัญของแกนนำ แกนนำจะทำหน้าที่ประสานคน ประสานกิจกรรมที่ชมรมจัดขึ้น กระจายข้อมูลข่าวสารสู่สมาชิกชมรม โดยเฉพาะในด้านวิชาการ เนื่องจากว่ามีการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาทุกวันหยุดราชการ

ง. บุคคลที่เป็นสมาชิก

จะเห็นได้ว่าการได้มาของสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้จะได้อาจมาจากความสมัครใจ สมาชิกของชมรมที่ได้มาจะเป็นผู้ที่มีแนวคิด อุดมการณ์เดียวกัน และส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัว ไม่มีกฎเกณฑ์ใด ๆ บังคับ ชมรมครูค่อนข้างเป็นระบบเปิด เปิดรับผู้สนใจ

ตลอดเวลาและถ้าอยากออก หรือไม่มาพบกลุ่มก็ได้ จึงทำให้กลุ่มครูที่มาเข้ามาด้วยจิตใจที่ตรงกันเป็นสำคัญ ใช้กิจกรรมของวิชาการเป็นตัวเชื่อมประสานสมาชิกเข้าด้วยกัน

จ. คุณลักษณะของสมาชิก

ทำให้ทราบคุณลักษณะของสมาชิกว่า มีแนวคิดและอุดมการณ์คล้าย ๆ กันในการพัฒนาศักยภาพในวิชาชีพของตน มีความตั้งใจจริงที่จะทำประโยชน์แก่สังคม สมาชิกในชมรมส่วนใหญ่เป็นครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ครูกลุ่มนี้จะมีแนวคิดในการจัดการศึกษาที่คล้ายกัน มองเห็นทิศทางของการจัดการศึกษาในยุคของการปฏิรูปการศึกษา และมองเห็นบทบาทของตนเองซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกระแสแห่งการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง เมื่อมองเห็นภาพรวมในมุมเดียวกัน จึงเกิดการรวมตัวของครูขึ้น ที่สำคัญครูที่จะอยู่ในชมรมต้องมีคุณลักษณะที่ทำงานเพื่อส่วนรวม มีความเสียสละ มีอุดมการณ์ที่จะทำงานเพื่อเด็ก เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

ข. ความสำคัญและหน้าที่ของสมาชิก

ความสำคัญของสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ นั้น ก็คือ เป็นพลัง ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันวางแผนในการพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าในเชิงวิชาการ พร้อมกันนั้นสมาชิกมีหน้าที่เข้าร่วมการประชุมสัมมนา เข้าเรียนรู้ในกลุ่มตามกิจกรรมของกลุ่ม นอกจากนั้นสมาชิกยังเป็นแรงเป็นพลัง มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มาแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความสำเร็จ และปัญหา อันรวมถึงสิ่งที่เป็นทั้งความรู้และความคิด ตลอดจนบอกความเคลื่อนไหวในการทำกิจกรรม

3.7 หน่วยงานที่สนับสนุนชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้

ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน ได้แก่

1. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ให้การสนับสนุนในด้านอาคารสถานที่ที่ใช้ในการประชุมสัมมนาบุคลากรเพื่อเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ และดำเนินการประสานงานต่อในระดับอำเภอ
2. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ให้การสนับสนุนในด้านอาคารสถานที่ที่ใช้ในการประชุมสัมมนาบุคลากรเพื่อเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ และดำเนินการประสานงานต่อในกลุ่มโรงเรียน

3. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยราชภัฏ ให้การสนับสนุนในด้านอาคารสถานที่ที่ใช้ในการประชุมสัมมนาบุคลากรเพื่อเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ โดยเฉพาะอาจารย์วิศาล เครือคล้าย คณบดีคณะครุศาสตร์เป็นวิทยากรหลักในการให้การอบรม และบริการด้านเอกสารเผยแพร่ความรู้

3.8 ผลกระทบของโครงสร้างเครือข่าย

หลังจากที่เข้าสู่ชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนไป พัฒนา โดยที่ครูมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในทางที่ดีขึ้น เช่น มีระบบงานดีขึ้น มีกลยุทธ์ เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย มีความมั่นใจในตนเอง มีผลงานทางวิชาการเกิดขึ้นมากมาย รวมทั้งมีแหล่งและวัตถุดิบที่จะนำมาพัฒนาการทำงานมากขึ้นด้วย

ด้านการจัดการศึกษาตามหลักสูตรของโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลง โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปมากขึ้น คือ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น

ผลดีที่ได้รับเมื่อเข้าร่วมชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ ทำให้ครูเป็นผู้ที่มีหูตากว้างไกล มีวิสัยทัศน์ที่ดีทางการศึกษาพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ไปใช้กับนักเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด มีเพื่อนที่ดีมีความรู้ความคิดที่แปลกใหม่ นำมาปรับปรุงใช้ในระบบโรงเรียนได้มาก

ผลกระทบมีทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่หากสามารถจัดเวลาได้ ผลกระทบจะมีในด้านบวกมากกว่า คือ ทำให้เป็นผู้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

ภาพในอนาคตของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ ชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้มีเป้าหมายที่ดี เพื่อการพัฒนาศักยภาพของครู ถ้ามีหลายฝ่ายร่วมมือกันในการทำงาน และมีงบประมาณเพียงพอ รูปร่างของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้จะสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และช่วยพัฒนาครูไปสู่เป้าหมายสูงสุดได้ในระยะเวลาที่เหมาะสมโดยรัฐบาลลงทุนน้อยที่สุด

3.9 ปัญหาในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

1. ปัญหาด้านกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้

- ในเรื่องของเวลา ความไม่คล่องตัวในการทำงาน เพราะครูที่เข้าร่วมกิจกรรมในชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ต้องทำงานในราชการ

- งบประมาณ ในการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ต้องใช้งบส่วนตัวเป็นหลัก ทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

แนวทางแก้ไข

- จัดอบรมในช่วงปิดภาคเรียน ตามความต้องการของผู้ที่มาเข้ารับการอบรม ในครั้งนั้น
- รับบริจาคจากหน่วยงานภายนอก โดยทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการขอสนับสนุนในการจัดกิจกรรม

2. ปัญหาด้านการหาทรัพยากรให้กับสมาชิกในชมรม

- ทรัพยากรที่ทางชมรมได้จัดให้แก่สมาชิกไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เช่น หนังสือ วิดีทัศน์ประกอบการสอนต่างๆ
- ทรัพยากรบางประเภทมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก

แนวทางแก้ไข

- ควรประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกได้ทราบอย่างทั่วถึง
- ควรมีตัวแทนในการถ่ายสำเนาไว้ศึกษาอย่างน้อย คนละ 1 ชุด

3. ปัญหาด้านการขยายและสร้างความเข้มแข็งแก่ชมรม

- สมาชิกมีจำนวนมาก ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง
- สมาชิกอยู่ไกล ไม่สะดวกในการติดต่อประสานงาน
- เพื่อนครูในโรงเรียนไม่เข้าร่วมชมรม

แนวทางแก้ไข

- คัดเลือกแม่ข่ายที่มีความรับผิดชอบสูงและมีปริมาณมากพอสำหรับสมาชิก อาจมีโครงสร้างเครือข่ายสัญจร เพื่อพบปะสมาชิกที่อยู่ไกลและได้สัมผัสถึงปัญหามากยิ่งขึ้น

4. ปัญหาในการสร้างเครือข่ายครูในชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้

- ปัญหาการไม่กระตือรือร้น การไม่ใส่ใจ การไม่รับผิดชอบของฝ่ายบริหาร
- ปัญหาการปรับเปลี่ยน เสนอแนะพฤติกรรมให้กับครูรุ่นเก่า

- ปัญหาเรื่องงบประมาณที่ใช้ในการจัดอบรมมีไม่เพียงพอ
- ปัญหาภาระหน้าที่ที่ครูต้องแบกรับ เช่น ครอบครัวยุทธศาสตร์ สุขภาพ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ฯลฯ

แนวทางแก้ไข

- สร้างจิตสำนึกให้คณะกรรมการของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ และควรมีผลตอบแทนบ้าง
- แสดงให้เห็นถึงสิ่งดีหรือผลที่ได้จากการเปลี่ยนแปลง
- นำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้อีกหรือจัดทำทรัพยากรที่สามารถใช้ได้หลายครั้ง ใช้ร่วมกันได้
- จัดให้มีการสัมมนา สาธิตรูปแบบการสอนนอกสถานที่ เช่น โรงเรียนที่สมาชิกสอน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีการดำเนินงาน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสร้างกิจกรรมคือ การสร้างศรัทธาให้แก่สมาชิก ให้ครูตระหนักถึงความจำเป็นในการปฏิรูปตนเองเพื่อเข้าสู่การปฏิบัติการศึกษา การสาธิตรูปแบบการสอน คือ การให้ความรู้ และดำเนินการสาธิตการสอนที่สอดคล้องกับการปฏิบัติการเรียนรู้ เช่น การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยให้สมาชิกแลกเปลี่ยนความรู้กันคือ ในรูปการพูดคุยหรือการประชุมสัมมนา และมีการติดตามประเมินผล ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเอง ให้เข้าสู่การปฏิบัติการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ว่าการปฏิบัติการเรียนรู้ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ในลักษณะของการจุดประกาย ขยายความคิด พร้อมผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ด้านกิจกรรมการจัดการทรัพยากร สำหรับการดำเนินงานของชมรมและกิจกรรมเพื่อขยายและสร้างความเข้มแข็งแก่ชมรม เพื่อให้ชมรมสามารถดำเนินกิจกรรมได้ และมีการขยายชมรม

มากขึ้นจะมีการประชุมวางแผนและรับสมัครสมาชิกเพิ่มมากขึ้น มีการต่ออายุสมาชิก และความเข้มแข็งของชมรมเกิดจากศักยภาพ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของชมรมคือ พื้นฐานหรือธรรมชาติของการรวมตัวเกิดจาก แนวคิดและอุดมการณ์เดียวกัน รวมทั้งความสนใจ ความตั้งใจของครูที่มารวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจในการพัฒนาตนเอง ด้านการปฏิรูปการเรียนการสอน ทำให้ชมรมสามารถดำรงอยู่ได้ การพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมปรึกษาทุกเดือนระหว่างผู้สนับสนุนชมรม คณะกรรมการชมรม และสมาชิกชมรม เป็นผลให้ครูได้สร้างวิถีคิด วิถีปฏิบัติที่มีคุณค่าต่อการศึกษาแบบใหม่ แต่ชมรมยังมีจุดอ่อนคือ การมาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ใช้เวลาในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ การใช้วันหยุดราชการนี้มาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลายเป็นจุดอ่อนของชมรมเนื่องจากภาระงานที่มีมากมายทั้งในภาคส่วนตัว และส่วนราชการของสมาชิก จึงทำให้ต้องใช้วันหยุดราชการดังกล่าวปฏิบัติภาระกิจอันจะส่งผลกระทบต่อให้ไม่มีเวลาว่างในการมาพบกลุ่มเพื่ออบรม ประชุม สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ดังนั้นควรจัดให้สมาชิกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมในเวลาที่เหมาะสม และเหมาะสม ซึ่งวัฒนาพร ระดับทุกข์ (2543) ได้กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของชมรมคือ การเจริญเติบโตของเครือข่ายจะต้องเป็นลำดับขั้นตอน คือ ระยะเวลาตัว ระยะเวลาขยายตัว ระยะเวลารุ่งเรือง ระยะเวลาถดถอยและระยะฟื้นตัว และเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) กล่าวว่า การดำรงรักษาเครือข่ายจะต้องมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย มีการกำหนด กลไกสร้างแรงจูงใจ ให้เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นสิ่งจูงใจ มีการจัดหาทรัพยากร สนับสนุนอย่างเพียงพอ และวิมลลักษณ์ ชูชาติ (2540) กล่าวถึงการดำรงอยู่ของเครือข่ายการเรียนรู้ไว้ว่า การที่จะให้เครือข่ายการเรียนรู้ที่เกิดแล้วดำรงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน มีกิจกรรมที่บุคคลหน่วยงานต่าง ๆ ได้เสนอไว้ สรุปได้ดังนี้ การจัดให้สมาชิกได้พบปะกันเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ปลูกฝังให้สมาชิกมีความสำคัญในความเป็นเจ้าขององค์กรและห่วงหาพันทรัพยากรท้องถิ่น ตลอดทั้งผู้นำเครือข่ายจะต้องรักษากฎระเบียบที่สมาชิกร่วมกันตกลงให้เคร่งครัด เป็นต้น

ปัจจัยการสนับสนุนของชมรมที่มีลักษณะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง คือ มีบุคลากรสถาบันการศึกษาภายในชุมชน เช่น สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นแหล่งระดมความคิด ความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่สมบูรณ์ซึ่งประกอบไปด้วย นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ เป็นชมรมที่สร้างองค์ความรู้ให้กับครูเป็นอย่างดีจึงทำให้ครูสามารถรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจและการศึกษาตลอดจน

เครือข่ายประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ การมีเป้าหมายร่วมกัน เรื่องปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ การมีเป้าหมายร่วมกัน ตระหนักในความจำเป็นจะต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โอกาสที่จะได้เรียนรู้ร่วมมือกัน ระบบข้อมูลเพื่อบริการสมาชิกและประชาชนและผู้นำ และกลไกที่เชื่อมประสาน หลักการสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความยืดหยุ่น หลากหลาย ความอิสระ เพื่อให้สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลท้องถิ่นและชุมชน

วิธีการสร้างชมรม จากการเกิดชมรมขึ้นนั้น เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าครูในจังหวัดปทุมธานี มีศักยภาพ ความพร้อม ความต้องการที่จะรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายอยู่ก่อน เพียงแต่ไม่มีสถานที่ให้พวกเขาได้พบปะรู้จักกันมากยิ่งขึ้น อาจารย์วัชรินทร์ เป็นครูต้นแบบคนแรกในจังหวัดปทุมธานี ได้ขยายผลการปฏิบัติการเรียนรู้กับเพื่อนครู จำนวน 27 คน (รุ่นที่ 1) และเพื่อนครูจำนวนทั้ง 27 คน นั้นได้ขยายผลไปสู่เพื่อนครูจำนวน 307 คน (รุ่นที่ 2) แต่ด้วยจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น สถานที่ไม่สะดวกแก่การจัดกิจกรรมจึงไปปรึกษาอาจารย์วิศาล เพื่อขอใช้สถานที่จนเกิดเป็นชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ขึ้นมาซึ่งสอดคล้องกับ สัมพันธ์ เศรษฐกิจ และคณะ (2533) ที่ได้ข้อสรุปการวิจัยในชั้นเรียน ศักยภาพของเครือข่ายผู้นำท้องถิ่นว่าการเกิดเครือข่ายอาจเกิดได้ 2 แบบ คือ เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือเกิดขึ้นโดยการจัดตั้งเป็นเครือข่าย ที่เกิดจากความพร้อมและความต้องการของผู้นำเครือข่ายเอง

ในเรื่องพัฒนาการของชมรม กล่าวได้ว่าพัฒนาการของชมรมมาจากการเรียนรู้ ระหว่างคนกับคน คือ ครูกับครู คนกับกลุ่ม คือ ครูกับชมรม และกลุ่มกับกลุ่ม คือ เครือข่ายครูในแต่ละอำเภอกับเครือข่ายเรียนรู้ระดับประเทศ ซึ่งเป็นลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยของเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จคือ เครือข่ายที่พัฒนาจาก คนกับคน ไปสู่ คนกับกลุ่ม และกลุ่มกับกลุ่ม พวงพิน เอี่ยมคง (2538) พัฒนาการของชมรมซึ่งเริ่มแรก มาจากความสัมพันธ์ของครูที่อุดมการณ์ และหลักการจัดการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน และที่น่าสังเกตครูกับครูมีความเอื้ออาทรต่อกันอย่างสูง จึงถือว่า ชมรมครูเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เป็นเครือข่ายเชิงพึ่งพาในเรื่องของคน ความรู้และทรัพยากรได้อย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

สำหรับเครือข่ายครูชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

1. เครือข่ายควรมีความชัดเจนในเรื่องการดำเนินงานของเครือข่ายในภาพรวมยิ่งขึ้น
2. เครือข่ายควรมีการบันทึกวิธีการดำเนินกิจกรรม เพื่อจะสามารถประเมินผลงาน และศึกษาความก้าวหน้าของกิจกรรมอย่างเป็นระบบ
3. เครือข่ายควรพัฒนาตนเองในเรื่องของเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์เพื่อสามารถนำมาใช้ในการติดต่อกับเครือข่ายได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชมรมฯ

1. ควรให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณแก่ครูในชมรมครูเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้
2. ระเบียบราชการควรผ่อนคลายลง เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก เช่น เรื่องของเวลาการทำงานควรยืดหยุ่นได้
3. ควรมีการสนับสนุนชมรมฯในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ เช่น มีนักวิชาการ ผู้รู้ มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง
4. ควรมีคณะทำงาน เพื่อค้นหาครูแกนนำที่มีศักยภาพและความสามารถในแต่ละพื้นที่ และประกาศสู่สาธารณชน ทำการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก เป็นการขยายปริมาณครูแกนนำให้แพร่หลาย เพื่อผู้สนใจจะมีข้อมูลและแนวทางในการเข้าร่วมชมรมมากขึ้น
5. ควรมีการสนับสนุนเครือข่ายที่ก่อตั้งขึ้นแล้ว ในด้านทุน เทคโนโลยี ผู้รู้ นักวิชาการ และข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้
6. พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสนเทศ ศูนย์กลางการเรียนรู้ของครู โดยจัดให้มีเครือข่ายฐานข้อมูลระหว่าง โรงเรียน ครู ชุมชน หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ทั้งในระดับพื้นที่ และระดับภูมิภาค โดยการกระจายเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูล และขยายฐานการเรียนรู้ของครู เพื่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้ของครูที่แพร่หลายกว้างขวางมากยิ่งขึ้น
7. การเชื่อมโยงเครือข่ายที่มีอยู่หลากหลาย หน่วยงานของรัฐควรมีแผนงาน วิธีการ หรือจัดระบบข้อมูล ตลอดจนสร้างเวทีให้เครือข่ายการเรียนรู้ของครู ชาวบ้าน ควรจัดให้มีการพบปะกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหา สร้างแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเครือข่ายรวมอย่างมหาศาล